

פרשת חוקת

"דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֵיהֶם פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה" (יט, ב).
מה כוננת המילה "אליך"?

ביאר זאת הגאון רבי אהרון ייטלש זצ"ל, דומ"ץ בק"ק פראג, בספרו 'זרע אהרון', על פי דברי הגמרא בשבת (טז, א): "אמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב 'וירא העם כי בושש משה?' אל תיקרי בושש, אלא בא שש. בשעה שעלה משה למרום אמר להן לישראל: לסוף ארבעים יום, בתחילת שש, אני בא. לסוף ארבעים יום בא שטן וערבב את העולם. אמר להן: משה רבכם היכן הוא? אמרו לו: עלה למרום. אמר להם: בא שש - ולא השגחו עליי. מת - ולא השגחו עליי. הראה להם דמות מיטתו."

רש"י מפרש: "הם סבורים שאותו יום שעלה בו מן המניין הוה, והוא אמר להם ארבעים יום שלמים, יום ולילו עימו, ויום עלייתו אין לילו עימו וכו'".
הרי לנו שטעותם של בני ישראל בעגל נבעה מהבנה מוטעת של דברי משה. והנה, המשנה באבות (א, יא) אומרת: "אבטליון אומר: חכמים היזהרו בדבריכם", ואם כן היה לו למשה להיזהר בדבריו ולומר להם בפירוש שכוונתו לארבעים יום שלמים, כדי שלא יטעו, ומאחר שלא נזהר בדבריו, הרי אף הוא צריך כפרה על עוון חטא העגל. ומי מכפר? פרה אדומה, וכדברי רש"י לפנינו: "משל לבן שפחה שטינין פלטין של מלך. אמרו: תבוא אמו ותקנח הצואה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל".

ועל כן אומר לו הקב"ה: "ויקחו אליך פרה אדומה" - שתכפר אף עליך... (כמוצא שלל רב)

"וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ עַרְדַּי יֵשֶׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל... וַיִּדַר יִשְׂרָאֵל נָדָר לַה' וַיֹּאמֶר אִם נָתַן תִּתֶּן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיָדֵי"

(כא, א-ב).

פירוש רש"י: "יושב הנגב - זה עמלק, שנאמר: 'עמלק יושב בארץ הנגב', ושניה את לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראלים מתפללים לקב"ה לתת כנענים בידם והם אינם כנענים. ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונו לשון כנען, אמרו: נתפלל סתם, שנאמר: אם נתון תתן את העם הזה בידי'".

הקשה בעל החידושי הרי"ם מגור זיע"א: מדוע לא השכילו העמלקים גם לדבר בשפה הכנענית, וגם להתלבש בתלבושת הכנענית, כדי שבני ישראל יהיו בטוחים כי מדובר בכנענים, ויתפללו לה' שיתן בידיהם את הכנענים, וכך תפילתם בודאי לא תתקבל!

ותירץ ביסוד גדול ונפלא: אדם המדבר כמו כנעני ולבוש כמו כנעני - הוא בעצם כנעני! אם העמלקים היו מדברית כנענית ומתלבשים ככנענים, הם היו נחשבים באמת לכנענים. ממילא כאשר בני ישראל היו מתפללים לנצח את הכנענים, היה הקב"ה מקבל את תפילתם והם היו מנצחים את העמלקים, החשובים ככנענים. למדנו מכאן, שמי שמדבר כמו גוי ומתלבש כמו גוי - הריהו כגוי לכל דבר. כשנתבונן עד כמה הלבוש והלשון משפיעים על האדם, נבין מדוע הקפידו בני ישראל במצרים שלא לשנות את שמם, לבושם ולשונום.

האדמו"ר הבית ישראל מגור זיע"א נהג להקפיד מאד, שאף אחד מחסידיו לא ישנה במאומה את לבושו. ביום מן הימים פנה אליו בחור חסיד גור, ואמר לו כי הוא לא מוצא את מקומו בארץ הקודש, וברצונו לרדת לארצות הברית. בפקחותו הרבה הביץ ה"בית ישראל" כי הבחור שלפניו אינו מעוניין במסגרת, וברצונו לפרוק עול בארץ נכר, לכן אמר לו: "בסדר, אם זהו רצונך, סע לחוץ

לארץ, אבל בתנאי שתשמור על מצוות היהדות!".
הבחור טס לחו"ל, וה"בית ישראל" מגור שלח מיד את שמשיו לבית הורי הבחור, כדי לברר האם הוא לקח במזוודתו את הקפוטטה (המעיל החסידי) של שבת. כשנודע ל"בית ישראל" כי הבחור זנח את הקפוטטה בארץ, הוא בירר היכן הוא שוהה בחו"ל, התקשר למרכז החסידות בארצות הברית והורה: "לכו עכשיו וקנו קפוטטה של שבת. לאחר מכן לכו לביתו של פלוני אלמוני, ברחוב זה וזה, ותגידיו לבחור המתאכסן שם כי אני שלחתי לו את הקפוטטה. תאמרו לו, שאני מסתכל עליי מפה בכל שבת, ורואה האם הוא לובש אותה או לא!".

לימים העיד הבחור ואמר כי "מה שמר אותי יהודי בגולה, היתה העובדה שידיעתי, שאמנם אני באמריקה והרבה בירושלים, אך הרבה מסתכל עליי מכניסת השבת ועד צאתה, ועוקב האם אני לובש את הלבוש של שבת או לא. מחמת ששמרתי על הלבוש היהודי, הלבוש היהודי שמר עליי, ונתן לי את הכח לא להיגרר אחר האווירה הפשרנית בארצות הברית ולהישאר יהודי!".

כיום, הבחור שגדל והיה לאיש, מתגורר בירושלים ואב לאחד עשר ילדים, כולם חסידי גור, הולכים בדרך התורה והמצוות ושומרי משמרת הקודש.

הרי לנו עד כמה חשובה הצורה החיצונית של האדם, ועד כמה רבה השפעתה על פנימיותו! (אוצרות יוסף)

"וַיִּדְבֹר הָעָם בְּאַלְקִים וּבַמִּשֶׁה... וַיִּשְׁלַח ה' בְּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים" (כא, ה-ו).

התורה מספרת כי לאחר שדיברו כלל ישראל "באלוקים ובמשה", שלח הקב"ה בעם את "הנחשים השרפים". אלו הם שני דברים - נחשים ושרפים. הנחשים - הם הנחשים הרגילים, ואילו השרפים - הם הנחשים הארסיים.

והנה כאשר באים בני ישראל אל משה ואומרם: חטאנו, הם מבקשים: "התפלל אל ה' ויסר מעלינו את הנחש". מדוע הם לא ביקשו שיסיר מעליהם גם את השרפים?

זאת ועוד, כאשר הקב"ה אומר למשה לעשות את נחש הנחושת, נאמר בתורה: "ויאמר ה' אל משה עשה לך שרף ושים אותו על נס", הקב"ה אומר לו לעשות 'שרף', ומה עושה משה? "ויעש משה נחש נחושת". הכיצד? השי"ת אומר לו לעשות 'שרף' ואלו הוא עושה 'נחש'?

את הדיוקים הללו דייק הגאון רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, וביאר באופן נפלא: שתי עבירות היו לכלל ישראל, כיון שהם דיברו על הקב"ה ועל משה רבינו. כנגד שתי עברות אלו נשלחו 'נחשים' ו'שרפים'.

והנה, חז"ל (מדרש תנחומא, תולדות פרק יב) אומרים שהקב"ה מקפיד על כבוד הצדיק יותר מאשר על כבודו, וראה לך מירבעם בן נבט, שכאשר הקריב לעבודה זרה לא יבשה ידו, אבל כאשר בא הנביא להוכיחו, וירבעם אמר 'תפשהו', אזי - 'ותיבש ידו' (מלכים א' יג, ד), כיון שרצה לפגוע בבניא.

לכן שלח הקב"ה את 'הנחשים' על כך שהם דיברו נגדו, ואילו כנגד זה שדיברו על משה רבנו הוא שלח את 'השרפים'.

כאשר כלל ישראל הגיעו למשה רבנו לבקש מחילה על חטאם, הם אמרו לו: יודעים אנחנו שאתה סולח לנו ולכן אתה בודאי תעביר מעלינו את 'השרפים', אבל - התפלל להשי"ת שימחל לנו על שדיברנו נגדו ויעביר מעלינו את 'הנחש'.

לכן התפלל משה רבנו להשי"ת שיעביר את הנחשים, אך הקב"ה השיב לו: על כבודי אני מוחל, אבל אין אני מוחל על כבודך, לכן 'עשה לך שרף ושים אותו על נס'. אמר משה על רבנו: אני מוחל על כבודי, ולכן אני עושה נחש לכבוד 'שמיים', כדי לכפר על חטאם כלפי השי"ת!
מתיקות התורה!

(יחי ראובן)

יומא טבא לרבנן

לאחר מאות שנות ציפיה,
יצא לאור מחדש הספר הנפלא והחשוב
עמ"ס בבא מציעא,

ספר 'עין יהוסף' לרבינו יוסף חזן זצוק"ל

שהאיר באור תורתו באיזמיר לפני כ-350 שנה
(סב סבו של הגאון חקרי לב, וחברו של הכנה"ג).

ב' כרכים במהדורה מפוארת ומאירת עיניים, עם אלפי ציורים והערות, ביאורים מכל גדולי האחרונים שדנו בדבריו, ליקוט תשובותיו בדפוס וכת"י נדירים שלא פורסמו מעולם ועוד מעלות רבות, עם מבוא נרחב לתולדות המחבר.

וכעת לזכר יודיש רוספי - ב' הכרכים במבצע במחיר מיוחד

מאד. לדעת על מה מבקשת לדבר איתם בעלת המפעל.

רבקה ובעלת המפעל התרגשו מאוד בפגישה המחודשת ביניהן וללא שהיות מיותרות הציעה בעלת המפעל לרבקה לומר שלום לחברתה הנשואה שהתקבלה לעבודה בזכותה, ותוך כדי שרבקה הולכת משם, נגשה בעלת המפעל לאמה של רבקה, והציעה לבתה היקרה רבקה את בנה כחתן עבורה.

"דעי לך, בני בחור מתמיד ולמדן, ירא שמים ובעל מידות טובות שתואם הוא את מידותיה המופלאות של בתך - בעדינותו, ביראת השמים שבו וכמובן במידותיו הנעלות, ואני מבקשת להציע אותו לחתן עבור בתך", אמרה לה.

הלם אחז באמה של רבקה. היא לא ציפתה להפתעה כזו. היא שמעה דברים רבות על המשפחה הנפלאה של בעלת המפעל, על הכסף הרב שהם תורמים לצדקה, ובתה כבר לא היתה "כ"כ צעירה ושידוכה התעכב משום מה. גם הנושא הכספי העיקר מאד, היות והבחורים הטובים דרשו דרישות שלא היה להם מהיכן לשלם זאת, והנה שידוך משמים... האמה אמרה שהיא תברר ותמסור להם תשובה, היא הלכה לברר ושמעה דברים מופלאים על בנה של בעלת המפעל, והחליטה לאשר את השידוך. ואכן תוך תקופה קצרה הם התארסו.

"אל הנער הזה התפללתי" - אמרה רבקה לאמו המרוגשת, "הקב"ה זיכה אותי בבןך היקר שכל בת ישראל הייתה מייחלת להשתדך עמו!"

"אני כה שמחה שהזיווג עלה יפה", הפטירה בעלת המפעל, "דעי לך, שהמעשה שעשית בו ויתרת על מקום עבודה עם שכר גבוה במיוחד שבה את לבי. מאותו יום בו נפגשנו ראיתי אותך בדמיוני משתדכת עם בני. עתה אני אפתיע אותך בדבר נוסף: דעי לך, רבקה, את למען חברתך ויתרת על משכורת חודשית בסך כמה אלפי שקלים, אני רוצה לבשר לך שמיד לאחר נישואיכם את ובעלך תהיו שותפים במפעל. בעלך לא יצטרך לעבוד, חשקה נפשו ללמוד תורה, ובזכות שיתופך לא יהיו לך דאגות פרנסה! הסכום שהותרנו בידו הוא גדול ביותר".

(אמונה שלמה שידוכין ונישואין - מאת ר' צבי נקר)

מאד: קבלו אותה לעבודה במקומי והקב"ה יעזור וידאג גם לי למקום עבודה".

הלם אחז בבעל המפעל ואשתו. מעולם לא שמעו על בקשה מזוהר שכזאת. שאדם יבקש עבודה עבור חברו ויותר על מקומו ומשכורתו? בקשה מסוג זו - לא נתקלו בכל שנות ניהול המפעל. ברם, התמימות והאמת שבבקשה לא הותירו מקום לספק: רבקה מבקשת לשברה לתקבל לעבודה.

ואכן, בשעה 13:00 הגיעה שרה לראיון. גם היא עשתה רושם מצויין אך עדיין מרחק רב היה בינה לבין רבקה, אולם בעל המפעל אכן נעתר לבקשתה של רבקה וקיבל את חברתה שרה כמזכירה במפעל. שרה נכנסה לעבודה במרץ והוכיחה כי העיסקה עימה הייתה כדאית, אך כל העת אשת בעל המפעל לא יכלה להירגע מכך שבחורה צעירה כרבקה עשתה מעשה כה גדול שהיא אינה זוכרת כדוגמתו.

בליבה גמלה ההחלטה הברורה שאין כלה יותר מושלמת וראויה ממנה עבור בנה. ללא היסוסים הרימה אשת המנהל את שפופרת הטלפון וחייגה לרבקה:

"שלום לך, מדברת בעל המפעל... שבו רואינת לפני זמן קצר".

"שלום וברכה!" - הגיבה רבקה בהתפעלות, "מה שלומכם?"

"ברוך השם, טוב מאוד. רבקה, אנא ממך, אודה לך אם תיכנסי היום או מחר למפעל את ואמך. אני רוצה לשוחח איתכם".

"בבקשה, אשמח מאוד להגיע ובע"ה אגיע מחר אה"צ. אך אולי תוכלי לספר לי במה העניין?" - התעניינה רבקה ובלביה התגנב חשש שמא חברתה הטובה שרה 'מאכזבת' בעבודתה...

"לא כדאי לשוחח על כך בטלפון. בואי לכאן, נשמח לראותך שוב במפעלנו" - ענתה בחביבות בעלת המפעל.

"אני מקווה שלא פיטרתם את שרה ואת רוצה ש..." - התגנב החשש בליבה.

"לא, אל דאגה, ודאי שלא. שרה היא מעולה, ב"ה. העניין הוא אישי יותר. אנא ממך בואי".

למחרת כמתוכנן, הגיעה רבקה ואמא, סקרניים

מעשה בשתי ידידות בלב ונפש, שרה ורבקה, שחיפשו עבודה משרדית. הצעת עבודה שפרסם מפעל מסוים - קסמה להן מאוד וכל אחת בלי ידיעת חברתה הגישה מועמדות לעבודה במפעל. לא בכל יום מוזמן לאדם למצוא עבודה המתאימה לכישורונותיו ודרישותיו.

שרה, אשה נשואה ואם לילדים, ציפתה בקוצר רוח לרגע שבו תיגש לראיון ואולי סוף סוף תזכה לקבל עבודה ובכך בעלה האברך יוכל להמשיך בלימוד התורה בכולל. חברתה רבקה חשבה אף היא להתקבל לעבודה ובכך לאגור סכום כסף עד אשר תמצא את בן-זוגה. באחד הימים נפגשו שתי הידידות ותוך כדי שיחה על הא ועל דא התברר להן שהיום שתייהן הולכות לראיון באותו המפעל בשעות שונות, ורבקה הוזמנה לרעה עשר בבוקר וחברתה שרה הוזמנה לשעה אחת בצהריים.

בעל המפעל ואשתו ראינו את המועמדים, הראיון עם רבקה היה תכליתי וקצר. מנהלי המפעל התרשמו מאוד מכישורונותיה, ממקצועיותה ואף מהליכותיה הנעימות ובו במקום החליטו לתת לה תשובה חיובית ואף הודיעו לה שהיא יכולה להתחיל בעבודה באופן מיידי.

"כיוון שהזמנו בחורות נוספות לראיון, מן הנימוס שאנו אכן נקיים את הראיון עימן, אך אנו החליטים לקבלך לעבודה ואנו בטוחים שלא תימצא בחורה ראויה כמותך" - אמר בעל המפעל לרבקה. השכר והתנאים שהוצעו לרבקה קסמו לה מאוד ועבודה מסוג זה לא מוצאים כל יום.

מאבק עז התחולל בקרבה, האם לקחת את המשרה ואז לחברתה לא תהיה משרה, או לוותר על המשרה בשביל חברתה הזקוקה לה ביותר ובפרט שבעלה יושב ולומד תורה, היא התגברה על עצמה ולקראת תום הראיון אמרה רבקה: "יש לי בקשה אחת".

"בבקשה, אני מוכן להאזין..." - הפטיר בעל המפעל.

"אנא ימנע לבקשתי, בעוד שלוש שעות חברתי הטובה, שמה שרה, היא נשואה ואם לילדים, גם היא הוזמנה אליכם לראיון. בעלה אברך ומשכורתו הדלה מהכולל אינה יכולה להספיק להם. אני עדיין רווקה וחיה עם הוריי. אין לי דאגות פרנסה. על כן אבקש

מאצרותיו של הרב ישראל דנרוביץ שליט"א מח"ס 'הנחמדים מזהב', ערך עניניו למטה או למעלה?

כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים - היו מתרפאין, ואם לאו היו נימוקים".

ובספר 'לקוטי תורה' לאדמו"ר הזקן בעל התניא זיע"א הקשה: הלא כלל גדול יש בדינו שהמתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה, וכלשון הרמב"ם (הל' תפילה פ"ה ה"ד): "נותן עיניו למטה כאילו הוא מבטיח לארץ, ויהיה לבו פנוי למעלה כאילו הוא עומד בשמים", ומה הו' עניין זה שהיו מסתכלים כלפי מעלה?

והנראה לומר בזה בדרך פשט בהקדם מה שהקשו המפרשים בדברי הגמרא (ברכות ד:): "ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אל יתפלל אדם אלא בבית שיש שם חלונות", ופירש רש"י "חלונות - שגורמין לו שיכוין לבו, שהוא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנע". ולכאורה, מה יועילו לו החלונות להסתכל על השמים למעלה, בעוד שהמתפלל צריך שיהיו עיניו למטה ולא יבט למעלה. והיטב אשר תירץ בזה הב"ח (או"ח סי' צ): "והוא דפירש רש"י, שהחלונות גורמין שיכוין לבו שיסתכל כלפי שמים ולבו נכנע, היינו שיסתכל כלפי שמים כשיעמוד להתפלל, מקמי שיתחיל בתפילה, אבל משהתחיל צריך שיתן עיניו למטה". ומעתה איכא למימר נמי הכי, שתחילה היו מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את ליבם לאביהם שבשמים, והמבקש להתפלל היה עושה זאת לאחר מכן כשעיניו למטה.

עוד יש לידע שכל עניין זה שעל העיניים להיות למטה, מסתבר שלא נתחדש אלא לאחר הכניסה לארץ ישראל! וכדברי רש"י שם: "עיניו למטה - כלפי ארץ ישראל, משום דשכינה התם קיימא, כדכתיב 'והיו עיני ולבי שם'. וכבר חידש הגאון בעל 'חות יאיר' בספרו 'מקור חיים' (או"ח סי' צ): "דמיירי בארץ ישראל ומתפלל, ולכן נותן עיניו לארץ, שהוא ארץ ישראל ממש דאדמת קודש הוא, ועלה נאמר 'והיו עיני ולבי שם'". אמנם גם אם לא נסבור כחידוש זה, הרי שמסתברא מילתא שגם כשמצוי האדם מחוץ לארץ ישראל, הרי שבהסתכלותו על הארץ הוא נזכר בעיני רוחו בארץ ישראל. אולם כמובן שזה שייך דווקא לאחז שונכסו לארץ ישראל, ואילו כאן היה זה קודם כניסתם, ובוודאי לא היה עדיין דין זה של 'עיניו למטה' (וראה במהרש"א שם שבעיקר דין זה חלו שינויים בין זמן הבית לאחר החורבן).

היה זה באחת הפעמים שהגאון רבי יצחק זאב סולובייצק זצ"ל - רבה הנודע של בריסק, עשה את דרכו למדינת שווייץ, שם היה נופש ומחליף כוח. כשעצר הגר"ז לחניית ביניים בעיר מינכן והמתין בבית הנתיבות, הגיע יהודי מאנשי המקום בכדי לקבל את פניו וללוותו בדרכו, והוא זה אשר סיפר את סיפור זה: בשעת ההמתנה בבית הנתיבות ביקש הגר"ז לברך ברכת 'אשר יצר', הוא נטל ידיו ופנה אל אחת הפינות בכדי לברך את הברכה. והנה מבחינ המלווה שהגר"ז מתחיל לומר 'ברוך', אבל הוא נעצר ולא ממשיך הלאה בברכה. כך חזר הגר"ז כמה וכמה פעמים על המלה 'ברוך', עד שאחז בידו של המלווה וסימן לו שאין ברצונו לומר כאן את הברכה אלא ללכת למקום אחר. המלווה פנה עם הגר"ז לפינה אחרת של האולם, ושם אכן אמר הגר"ז את הברכה כולה בלי כל הפרעה. המלווה הסתקרן לדעת מדוע לא בירך הגר"ז את הברכה במקום הקודם, והלך לבדוק את הענין לאשורו. לתדהמתו הרבה גילה המלווה שיש שם צורת שתי וערב, אלא שצורה זו הופיעה על לוח גבוה, שבשום אופן לא היה שייך לראותה מבלי להגביה את העינים, והלוא הגר"ז אמר את הברכה כשעיניו למטה ולבו למעלה, וכדברי חז"ל במסכת יבמות (קה): "כך אמר אבא: המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה", כך שהוא לא ראה את הצורה, אלא כשהתחיל לומר את הברכה הרגיש שהוא אינו יכול להמשיך, מבלי לדעת למה ומדוע, עד שנאלץ להחליף מקום לומר את הברכה.

על הפסוקים (במדבר כא ט-ט): "ויאמר ה' אל משה עשה לך שרף ושים אתו על נס והיה כל הנשון וראה אתו וחי. ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הנס והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי" שנינו במסכת ראש השנה (טו): "וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא לומר לך: כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה, ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים - היו מתגברים, ואם לאו - היו נופלים. כיוצא בדבר אתה אומר עשה לך שרף ושים אתו על נס והיה כל הנשון וראה אתו וחי, וכי נחש ממית או נחש מחיה? אלא בזמן שישראל מסתכלין

העלון זקוק בדחישות לתרומות! כל תרומה תתקבל בברכה.

לעילוי נשמת דניאל הכמת בן דוד, אליהו בן חנה יונה, שושנה פורן בת טאוס, חנה יונה בת רומיה, פרביץ נמכי בת עוסניגאן, שולמית חווה בת הר"ר רפאל ז"ל, לזיווג הגון שרה בת אילה, רבקה בת דבורה אסתר בת חווה, לרפואת איתמר שריה בן עדיה, ראובן בן שרה, נסים בן חורם, מוניה בת פרביץ נמכי, אביעד מאיר יהודה בן עדיה, יעקב בן בת שבע בתושח"י, העלון מוקדש-להצלחת ברו"ג ישי בן אילה, רחמים בן מוניה, עידן וליך בני מרים, משפ' מנצור וכל התורמים והמסייעים בהצפה. אליהו בן אילה,